

Innspill på høringsmøte i Gjøvik 18. februar 2016

- Kongen bør også beklage.
- Det er hardnakka strukturer i kommunene. Staten må passe på og svinge piskene over kommunene. Hold øye med at kommunene oppfyller statens krav når det gjelder tiltak for å bedre taternes situasjon.
- På fagseminaret *Sikres taternes/romanifolkets menneskerettigheter i dag?* – i regi av Senter for menneskerettigheter, var det mye snakk om veien videre og nye tiltak. Det var ikke noe snakk om hvem som skal koordinere tiltakene eller hvem som har ansvar. Noen må passe på at tiltakene blir fulgt opp. Jeg er redd for å sitte her om 15 år og høre på akkurat det samme. Vi kan være en koordinerende enhet. Folk som vet hvor skoen trykker, må være med. Hvis det skal skje mer granskning, må taterne være med. Det må være like mange tater som andre i arbeidet.
- Det må komme en ordentlig unnskyldning. Det har vært prøvd et par ganger i lukkede forum. Det er typisk Norge å holde igjen unnskyldningene. Folk dør mens de venter. De som skal ha erstatning må få det nå.
- Barn av taterslekt som vokser opp i dag, må få en utdanning. Myndighetene må passe på at de som reiser, faktisk får skolegang. Det holder ikke at de kan få fjernundervisning hvis de ønsker det. Det må være et overoppsyn med at de faktisk får undervisning.
- Det burde lages en lydbok på romani slik at man kan lære språket ved å høre. I dagens bøker og ordlister på romani står ikke betydningen av og bakgrunnen for ordet. Heller ikke hvordan det skal uttales.
- Vi må sikre at den rapporten som er gitt ut, fører til noe: Lærebøkene må oppdateres, må få kunnskapen ut. Det står mye om samer, nesten ikke noe om romanifolket/taterne. Samene har mer ressurser enn nasjonale minoriteter. De har også ungdommer som reiser rundt på skoler og informerer. Vi må gjøre litt selv også, bruke ressursene våre. Vi må jobbe desto hardere, og mase en del også. Vi trenger en idebank for gode ideer.
- Vi er et stolt folk. De som ikke har stått fram, må bli stolte av seg selv. Ikke fremstill oss som "stakkarer". Vi var folk som bygdene trengte, og vi trengte bygdefolket.
- I framtiden bør det bygges en arena – skapes et miljø der barn kan få kurs i trådarbeid, musikk og håndverk. Man kan ta idé fra sommerskolen på Folkemuseet, der barna settes 100 år tilbake i tid og lærer om hvordan det var da. Noe lignende kan være aktuelt å ha gjennom foreningene.
- Hva skjer med kulturen og språket når denne generasjonen er borte? Det er når vi møtes, at vi får respekt for hverandre. Vi trenger penger til å ha flere treff.
- Barn har rett til å lære om sin kultur, musikk, språk osv. allerede fra barnehagen. Det må skje overalt i landet. Hvordan skal vi få det til? Skal vi gå rundt i barnehagene og skolene?
- Barn ble tatt fra foreldrene helt fram til 90-tallet. Pass på at barnevernet ikke gjør samme tabben nå som den gangen, ikke gå i samme fella. Barnevernet følger ikke lover og regler. Det skjer det samme i dag overfor andre minoriteter. Når barnevernet – inkludert fosterforeldre – gjør noe feil slipper de å ta ansvar og får ikke straff. Ingen må gå.

- Det har vært mye vanskeligheter med øvrigheta, men er viktig å huske at det var mange gode mennesker i bygdene. Uten dem – hvor hadde vi vært? Det var forskjell fra kommune til kommune.
- Det er fortsatt fordommer mot romanifolket. Det var snakk om å opprette et taterutvalg i 1992, da ble det sagt "det finnes ikke en tater verdig å sitte i et slikt utvalg".
- Det er sjelden tatermusikk på radioen.
- I en historiebok/lærebok var det et lite avsnitt om romanifolk/tatere. Der var vi blandet sammen med sigøynerne, og det som sto der var heller ikke riktig.
- Det var et overgrep også at skolene så mellom fingrene med skolegangen vår fordi vi var tatere.
- Fjernundervisning blir gitt til de som reiser rundt i Nederland. I Australia har de hatt radioundervisning lenge.
- En gruppe samiske ungdommer reiser rundt på skoler og presenterer kulturen sin, det finnes ikke tilsvarende for nasjonale minoriteter.
- Svensk radio har hatt sendinger på romani. Det har vært noen korte lokalsendinger på romani i Stavangerområdet.

Innlegg fra Romanifolket/taternes kulturfond:

- Flere organisasjoner jobber opp mot Bufdir når det gjelder barnevern. Utfordringen er at Bufdir og deres overordnede ikke har sett sitt ansvar for å gi kunnskap og retningslinjer nedover i systemet, for barns rett til undervisning og til å beholde sin kultur. Det må finnes tiltak for å få dette til. Andre samfunn har klart dette i mange år.
- Det ble gjort et forsøk med fjernundervisning for noen år siden, i samarbeid med høgskolen Dronning Mauds Minne. Barna fulgte undervisningen mens de var på reise og det fungerte bra, men prosjektet ble avsluttet. Staten refererer likevel til dette i sine rapporter. Høgskolen i Østfold har en høring nå om krav til lærerutdanningen. Det er ikke spesifiserte krav når det gjelder nasjonale minoritetene, slik det er for samer.
- Det er utfordringer i skolene som i barnevernet. Det er gjort henvendelser til skolekontorer i 200 kommuner for å få til egnet opplæring. Utfordringen er at det ikke finnes læremateriell innenfor for eksempel språk – som er et viktig kjennetegn i kulturen. Romanifolket/taternes senter lager læremateriell nå, blant annet en ordbok og en grammatikk for barnehager, grunnskole og videregående skole. Organisasjonene må engasjeres i arbeidet, blant annet gjennom å arrangere språkkurs.
- Fondet har hatt møte med NRK. Det er lagt inn i NRKs vedtekter at de skal spre kunnskap om nasjonale minoriteter, men det er ikke så sterke føringer at de vil åpne nasjonale sendinger. De er interessert i aktuelle innslag til aktualitetsprogrammer og språkprogrammer.

Innlegg fra prosten i Gjøvik

Prost Stein Ovesen informerte om at han har henvendt seg til biskopen og bedt om at fadervår og velsignelsen blir oversatt til romani, slik at dette kan bli tilgjengelig for den som ønsker det.

En menighet i Gøteborg fikk i 2012 en preken oversatt til romani. Ifølge en kontaktperson i menigheten er det fortsatt et arbeid med romanispråk i menigheten.